

Урок №2.

Основні види підрядних речень.

Розділові знаки у ньому.

СИНТАКСИЧНИЙ КОНСТРУКТОР

Відновити текст, уставивши потрібні за змістом сполучні слова чи сполучники підрядності з довідки.

...танули сніги і зі стріх капала вода,можна було на повні груди вдихнути цілющого весняного повітря, молодого чумака вабила мандрівка. З діда-прадіда серед українців жило глибоке зацікавлення до соляного промислу, ...займались чумаки.

... весна була ранньою, вирушали чумаки в дорогу після Великодня. Бувало, вибиралися з села до свят, ...через місяць повернутися на тихі зорі, на ясні води.

Довідка: Щоб, коли, яким, якщо.

ЦІКАВА ТЕОРІЯ

Складнопідрядне речення (СПР) – це речення, частини якого нерівноправні за смислом і поєднані сурядним зв'язком за допомогою сполучників підрядності або за допомогою сполучного слова.

Серед складнопідрядних речень виділяються три основних види:
складнопідрядні речення з підрядними означальними;
складнопідрядні речення з підрядними з'ясувальними;
складнопідрядні речення з підрядними обставинними.

Складнопідрядне речення

- підрядне означальне

Для нас тоді був цілий світ, як вимріяна казка (П.Карманський)

- підрядне з'ясувальне

Щасливий, хто сні має милі (Л.Українка)

- підрядне обставинне

Малі дерева схожі на дорослих, як діти на своїх батьків (М.Сингаївський)

Види СПР

Складнопідрядні речення з підрядними означальними

Підрядні означальні речення – це підрядні речення, які відповідають на питання який? яка? яке? які? і залежать від одного з членів речення, вираженого іменником або іншою частиною мови в ролі іменника.

Підрядні означальні речення приєднуються до головного речення за допомогою сполучних слів *який, чий, котрий, що, де, куди, звідки, коли* та сполучників *щоб, як, ніби, наче, неначе*: *А справжня слава – це прекрасна жінка, що на могилу квіти принесе (Л. Костенко).*

Види СПР

Складнопідрядні речення з підрядними з'ясувальними

Підрядні з'ясувальні речення- це підрядні речення, які відповідають на питання відмінків і пояснюють присудок у головному реченні.

Вони приєднуються до головного речення за допомогою сполучних слів *хто, що, який, чий, котрий, де, куди, звідки, коли, відколи, як* та сполучників *що, як, щоб, ніби, мов, наче, неначе*.

Сполучне слово є членом підрядного речення і вимовляється з підкресленою інтонацією: *З дороги видно було, як вився у низині кривульками глибокий та каламутний Прут (М.Коцюбинський).*

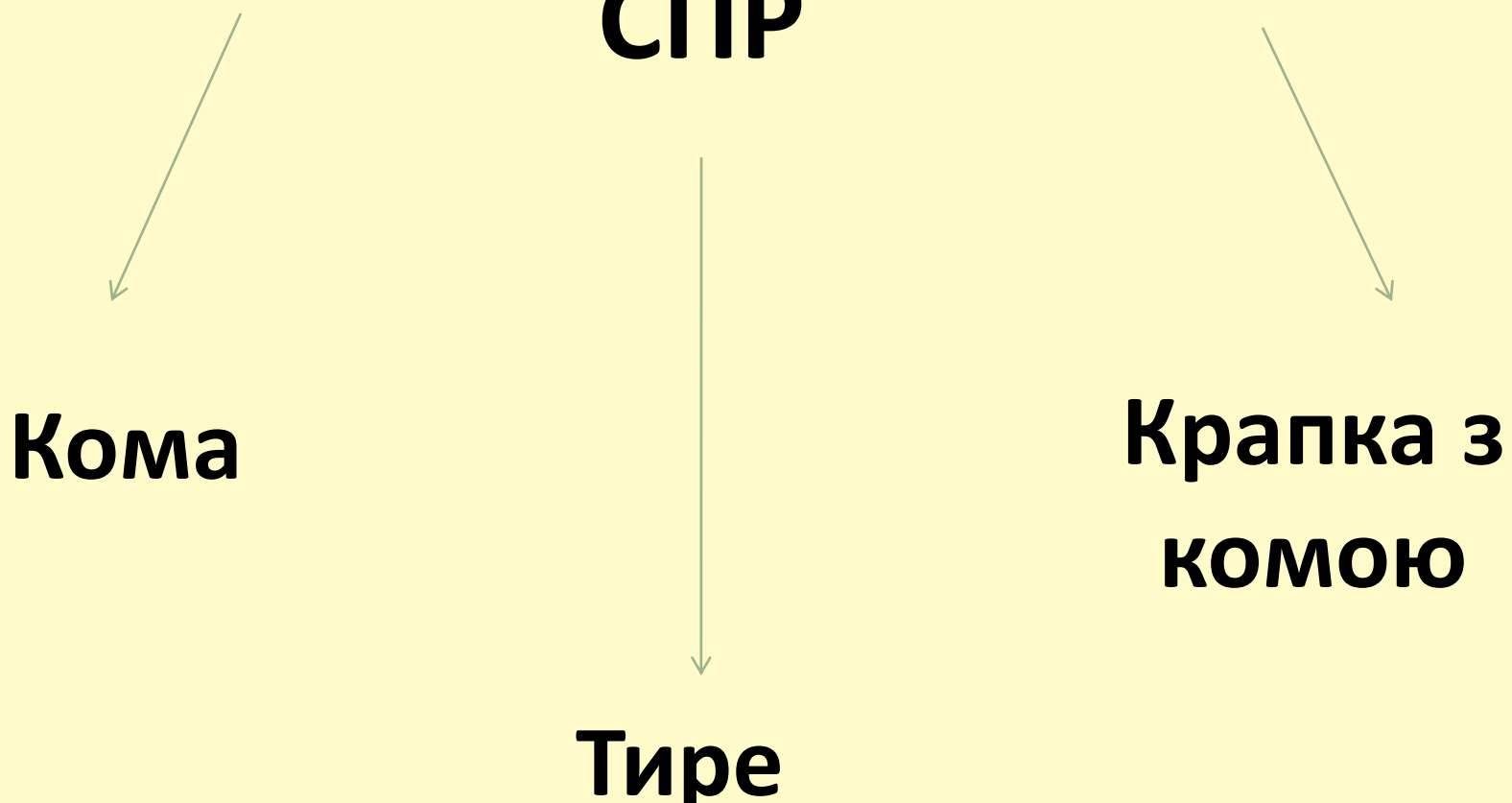
Види СПР

Складнопідрядні речення з підрядними обставинними

Підрядні обставинні речення- це підрядні речення, які відповідають на ті ж питання, що й обставини в простому реченні.

Вони поділяються на підрядні *місця, часу, способу дії, порівняльні, міри та ступеня, причини, мети, умовні, допустові, наслідкові.*

Система розділових знаків у СПР


```
graph TD; A[СПР] --> B[Кома]; A --> C[Тире]; A --> D[Крапка з комою];
```

Кома

Тире

**Крапка з
комою**

Правила постановки розділових знаків

- **Коми ставляться**

Між частинами складнопідрядних речень, що мають свої синтаксичні центри. Наприклад: Ой вербо, вербо, де ти росла, що твоє листячко вода знесла? (Народна творчість).

- **Коми не ставляться**

Якщо підрядна частина починається з частки не. Наприклад: Якби ти знав не коли телефонували, а що переказували.

Якщо підрядна частина складається з одного слова. Наприклад: Щось тобі переказували, та не знаю що.

Якщо підрядні однорідні частини пов'язуються одиничним єднальним або розділовим сполучником. Наприклад: Спитайте, коли відбудеться концерт і скільки коштує квиток.

Правила постановки розділових знаків

- **Крапка з комою ставляться**

Між ускладненими або віддаленими за змістом частинами може ставитися крапка з комою. Наприклад: Я люблю їхати на поле тоді, як ниви зеленіють та хвилюються зеленими хвилями; коли обважнілі колоси черкаються об голову, об вуха; коли ниви поцяцьковані синіми волошками та червоними маківками. (І. Нечуй-Левицький).

- **Тире або кома і тире ставляться**

Якщо у допустовому складнопідрядному головна частина вимовляється з різким підсиленням тону (з метою інтонаційного і смислового її виділення), то між частинами складнопідрядного речення ставиться кома і тире. Наприклад: Скільки б ми таких кубків гірких не пили, - ще зостанеться цілеє море. (Леся Українка).

- **Двокрапка ставиться**

Двокрапка замість коми може ставитися, якщо в головній частині є слово, що вимагає роз'яснення. Наприклад: Лисичка подала у суд таку бомагу: що бачила вона, як попелястий Віл на панській винниці пив, як мошенник, брагу, їв сіно, і овес, і сіль. (Л. Глібов).

МОВНИЙ АНАЛІЗ

Перепишіть, поставте розділові знаки. Підкресліть граматичні основи. Накресліть схеми речень. Визначте вид підрядної частини.

- 1. Він упивався весняним повітрям і тими пахощами чорної вогкої землі що були йому найкращі над усі пахощі (М. Коцюбинський).
- 2. В кім юная душа той не сивіє з горя (П. Тичина).
- 3. Тільки той ненависті не знає хто цілий вік нікого не любив (Леся Українка).

МОВНИЙ АНАЛІЗ

Синтаксична анкета (дайте відповідь на запитання у формі складнопідрядного речення з указаним у дужках видом підрядного).

- Що ти знаєш про свій народ? (З'ясувальне)
- Навіщо тобі треба вчитися? (Обставинне мети)
- Які люди твої батьки? (Означальне)
- Де ти любиш найбільше бувати? (Обставинне місця)
- Що б ти зробив для держави, якби мав таку можливість? (Порівняльне)

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!
УСПІХІВ!!!